

Herning, 19. september 2025

FN-MJV-33-2024

Fredningsforlaget om Græm Kær – beslutning om at realitetsbehandle forslaget.

Danmarks Naturfredningsforening har rejst sag om fredning af Græm Kær ved fredningsforslag modtaget hos fredningsnævnet den 1. november 2024.

Holstebro Kommune har meddelt, at kommunen som ansvarlig myndighed ikke kan anbefale fredningen efter naturbeskyttelseslovens § 38 a, samt anført, at forslaget ikke bør tages under realitetsbehandling.

Fredningsnævnet har den 16. september 2025 behandlet problemstillingen rejst af Holstebro Kommune.

Af fredningsforslaget fremgår blandt andet:

” ...

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Landskabsformer og geologi

Græm Kær er et lysåbent område, der som gammelt lavbundsområde danner den landskabelige overgang fra det smukke sammenhængende sommerhusområde Vester Husby til Natura 2000-området Husby Klit og Naturnationalpark Husby Klitplantage.

Som lavtliggende, åbent område er Græm Kær netop med til at give karakter til det omgivende landskab mod nordvest skabt af flyvesand med nogle af landets højeste kystklitter med adskillige sårbare udsigtpunkter. Lokalt betegnedes landskabet som æ Havbjerge. De var et væsentligt argument for, at fredningsmyndighederne i begyndelsen af 1960'erne var aktive, også finansielt med ministeriel støtte, i planlægningen af Vester Husby med en friholdelse af Græm Kær for bebyggelse.

...

Natur

Når bortses fra fuglelivet, er naturindholdet i dag ringe i Græm Kær. Tidligere tiders rige natur (som kendes fra andre kærømråder), er forsvundet i takt med grøftning og opdyrkning. Ophører

landbrugsdriften, kan det imidlertid forventes, at kærnaturen hurtigt vil indvandre, da Græm Kær er nabo til arealer med masser af både sjældne og truede arter. Græm Kær vil således kunne bidrage med en forøgelse af et større sammenhængende naturområde.

Græm Kær grænser op til internationalt værdifuld klitnatur, der rummer mange sjældne og truede arter. For eksempel er Klokke-Ensian registreret få meter fra Græm Kær, hvor den vokser i et fugtigt hedeområde sammen med Klokkeløng, Tranebær, Benbræk og almindelig Hedeløng. Sommerfuglen Ensianblåfugl lever især af Klokkeløng og lægger udelukkende sine æg på Klokke-Ensian. Ensianblåfuglens æg er observeret på Klokke-Ensian (senest observeret 2024) som vokser umiddelbart op ad Græm Kær. En anden interessant plante i området er Djævelsbid, der er værtsplante for den sjældne Hedepletvinge (EN). Djævelsbid er ligeledes nektarplante for flere andre sommerfuglearter, vilde bier, humlebier og svirrefluer.

...

Flagermus lever også i området omkring Græm Kær og observeres dagligt jagende efter insekter i sommerhalvåret, ligesom hugorme i stort tal lever i de terrestriske områder. Ses ofte på stier og grusveje omkring Græm Kær.

Tæt på fredningsområdet er registreret en bestand af strandtudser, mens hugorm findes mange steder i området.

...

Fuglelivet

De dyrkede marker er fuglemæssigt relativt tomme i ynglesæsonen, men der er dog flere ynglende fugle i markskellene. I bæltet mellem plantage og marker er der en fin og ganske karakteristisk bestand af ynglefugle. Det drejer sig om arter, der tidligere regnedes som almindelige, men hvoraf flere har været i stærk tilbagegang de seneste år. Det drejer sig om agerhøne, vibe, eng- og skovpiber, sanglærke, gulspurv og bomlærke. Området rummer også ynglende rødrygget tornskade og muligvis sortstrubet bynkefugl (set flere år med ungfugle), ligesom skovhornugle, misteldrossel og natravn fast bruger området til fouragering. Sammen med hedelærke yngler disse arter i kanten af den tilstødende plantage og tilstødende lysåbne områder. Området bruges ligeledes i ynglesæsonen som fourageringsområde for rørhøg, tårnfalk, spurvehøg, duehøg og musvåge.

I eftersommeren præges området som fourageringsområde af pænt store flokke af svaler og støre. Hertil kommer et rigt fugleliv i træktiden. Der er dage, hvor området præges af store flokke af småfugle, spurvefugle, finker, irisker, og drosler, som gør ophold tiltrukket af overgangen mellem plantage og åbent land. For droslerne drejer det sig om sjaggere, sangdrosler, misteldrosler, ligesom der især i foråret er småflokke af ringdrosler. I træktiden er der også perioder med ophold af gæs og vadefugle, således skovsneppe, dobbeltbekkasin og svaleklire.

Området står i perioder i vinterhalvåret delvis med åbent vand. I vinterhalvåret er jagende blå kærhøg samt dværgfalk og vandrefalk observeret over Kæret.

Kulturspor

Græm Kærs historie hænger tæt sammen med områdets natur og menneskelig aktivitet. Navnet "Græm Kær" refererer til et kær – en våd eng eller mose. Området har i århundreder været påvirket af de barske vejrforhold fra Vesterhavet og kystens ændringer. Omkring det 18. og 19. århundrede blev der iværksat flere forsøg på at afvande kær og marskområder i Danmark for at skabe mere landbrugsjord.

I slutningen af det 19. århundrede blev Husby Klitplantage plantet som en del af de danske forsøg på at stabilisere klitterne og forhindre sandflugt.

Syd for Græm Kær ligger det meget smukke sommerhusområde Vester Husby. Det er tegnet af landskabsarkitekt Anne Marie Rubin, som var fremtrædende kritiker af tidens mange planmæssigt uheldige sommerhusudstykningsplaner uden en overordnet helhedsplan. Den daværende sognerådsformand Jens Andersen ønskede noget bedre for Vester Husby. De valgte derfor, med støtte fra det daværende Boligministeriums planlægningsrådgivere og det daværende fredningsplanudvalg med Overfredningsnævnets godkendelse, stramme regler for byggeriets udformning og beplantning, så alle der færdedes i området med enkelte fredede/fredningsværdige gamle klitgårde kunne få glæde af vidderne og den omliggende natur med plantage og klitter. Et kompromis blev dog indgået, da landbruget sikredes en privilegeret position på de frie arealer, der indtil få år tidligere overvejende havde henligget som klithede og kær. Bygningsvedtægten tillod således landbruget at dyrke de frie arealer og at plante læhegn af hensyn til landbrugsdriften.

Sognerådet og Anne Marie Rubin skabte dermed et helt særligt sommerhusområde med store naturmæssige, landskabelige og kulturhistoriske værdier, som senere bygningsvedtægter har støttet op om. Byplanvedtægten fik et tillæg vedr. stier i 1974. Samtidig fik bestemmelserne om bebyggelsens udformning en let revision, men med fuld respekt for de oprindelige intentioner. I 2006 blev der tinglyst lokalplan nr. 58 vedr. maksimumsstørrelser for sommerhuse, altså en stramning af de gældende rammer for bebyggelse. Det fremsynede planlægningsarbejde har gjort Vester Husby til et af landets smukkeste sommerhusområder.

...

Offentlighedens adgang

Der er kun ringe adgang til Græm Kær. Området kan således hovedsageligt ses fra de omkringliggende stier og veje, og så fra klittoppene længere ude vestpå. Da fredningens formål er at styrke naturen og øge biodiversiteten, lægges der imidlertid ikke op til øget adgang i området. Hvis nuværende eller kommende ejere ønsker at forbedre adgangen til Græm kær, så bør dette være en mulighed.

Naturpotentiale og -genopretning

Græm Kær er gennemskåret af åbne grøfter, som har drænet området og muliggjort landbrugsdrift. Trods den omfattende afvanding, er området i dag vådt en stor del af året.

Dette indikerer, at området ligger lavt og fladt, med naturlig barriere for videre vandafstrømning, og at årtiers afvanding med henblik på opdyrkning har iltet jorden og medvirket til omsætning af en del af det organiske materiale, så jorden har sat sig. Græm Kær kan dermed betegnes som lavbundsjord, selvom området ikke er udpeget på det officielle potentialekort for lavbundsjord pga. områdets status som lokalplanlagt område – på trods af, at Græm Kær ikke kan bebygges før der eventuelt måtte komme et nyt plangrundlag. Det skal samtidig nævnes, at der er jernforbindelser i jorden, som kan give okkerproblemer i forbindelse med grøftning og dræning. Noget der ofte er forbundet med lavbundsjord.

...

Om lavbundsjorder skriver Miljøministeriet på sin hjemmeside, at lavbundsjorder er en type jord, der indeholder rigtig meget kulstof. Lavbundsjorde er eller var vådområder, som enge, kær og moser. I den slags vådområder er der mange plante- og/eller dyrerester, som har optaget en masse kulstof. Når lavbundsjorde får lov at være i fred, så bliver kulstoffet i jorden, men når lavbundsjorde bliver til landbrugsjord og opdyrket gennem dræning, så ilttes jorden og kulstoffet bliver frigivet som CO₂ til atmosfæren.

...

Regeringens fornyede beslutning om Grøn Trepert har sat yderligere fokus på behovet for at tage lavbundsjorde ud af landbrugsdrift dels for at reducere udledningen af CO₂ og dels for at genoprette naturlige vandforhold. De vådere arealer tiltrækker blandt andet ynglefugle, trækfugle, frøer og smådyr og kan på den måde være med til at styrke biodiversiteten i Græm Kær. I øvrigt i overensstemmelse med anbefalingen i kommunens forrige kommuneplan.

Endelig stemte EU's miljøministre i juni 2024 en ambitiøs plan for naturgenopretning igennem, som betyder at EU-medlemslandene skal indføre naturgenopretningstiltag på mindst 20% af deres landarealer inden 2030. Græm Kær har et enormt potentiale for naturgenopretning, og er et oplagt sted at starte. Og sker det ikke nu, så er der risiko for, at det aldrig sker med de aktuelle ønsker hos lodsejerne om at bebygge området med store sommerhuse.

...

Selvom Græm Kær i dag anvendes til landbrug, er der flere faktorer, der gør, at området stadig har stort potentiale til at genoprette en rig og mangfoldig natur, som vil kunne tiltrække en lang række dyre- og plantearter, som tidligere har levet i området.

Græm Kær med omgivelser rummer en kombination af kystnære vådområder, klitplantage og hedeområder. Genoprettes naturen i Græm Kær, kan man se frem til mange arter af fugle og

planter, som trives i vådområder og moselignende landskaber. Græm Kær tiltrækker allerede i dag mange forskellige fuglearter, især vade- og andefugle, der nyder godt af området, når vandet står højt på markerne. Med en genopretning af naturen er det sandsynligt, at området kan blive levested for mange flere truede arter.

Kærområder er generelt kendetegnet ved en rigdom af mosser og sumpplanter som kæruld, star, sphagnum-mos, liden soldug og forskellige typer af græsser. Disse planter er tilpasset til de fugtige forhold, der ofte opstår i kær. Endelig vil det kunne forventes, at mange padder som frøer og salamandere, der trives i det fugtige miljø, vil finde vej til Græm Kær, ligesom mange insekter, som lever i moserne, herunder sjældne arter af guldsmede, kan få stor gavn af mere natur i Græm Kær.

...

Natura 2000-interesser

Fredningsområdet grænser stort set (30 meters afstand) op til Natura 2000-område nr. 74 Husby Klit og Habitatområde H197.

...

Overordnede målsætninger i henhold til Natura 2000-plan 2022-2027:

Naturtyper på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er, at Husby Klit fortsat er domineret af store uforstyrrede arealer af klitnaturtyper, samt at den frie dynamik sikres, så successionen af klitnaturtyper kan bevares. I Natura 2000-området er der specielt fokus på klitnaturtyperne, som har stærk ugunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, optræder med biogeografisk store eller sjældne forekomster i området og/eller har særlige forekomster i Danmark, det gælder hvid klit (2120), grå-/grønklit (2130), klithede (2140), havtornklit (2160), klitlavning (2190) og enebærklit (2250). Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne

Konkrete målsætninger i henhold til Natura 2000-plan 2022-2027:

I området skal der være mulighed for en forvaltning, der giver plads til større variation i naturen og om muligt mere naturlige forhold for forskellige arter. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger. De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk habitatnatur

Der er kortlagt ca. 647 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf 647 ha kategoriseret som naturtyper knyttet til ovevejende flyvesand.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst 537 ha flyvesandsnaturtyper i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Der er ikke registreret bilag IV-arter inden for det foreslåede fredningsområde, men tæt på fredningsområdet er registreret Hede-renddyrlav, Renddyrlav, odder og strandtudse.

...

Samlet set er det sagsrejsers vurdering, at et ophør af landbrugsdrift i Græm Kær vil understøtte målsætningerne i Natura 2000-planen og understøtte udbredelsen af dels Bilag IV-arter, dels naturtyper, som området er udpeget for og dels andre truede og sjældne arter.

Trods det at Natura 2000-udpegningen ikke gælder for Græm Kær, så vil et lavtliggende kær-område således have en stor positiv effekt på det samlede økosystem, som Græm Kær er en del af.

...”

Holstebro Kommune har i høringssvar af 24. oktober 2024 til Danmarks Naturfredningsforening anført:

”...

Holstebro Kommune har på baggrund af det fremlagte fredningsforslag med tilhørende materiale følgende bemærkninger:

Området og projektet

Holstebro Kommune konstaterer, at det af Danmarks Naturfredningsforening fremsendte forslag til fredning, i fredningsforslags afsnit 1, anfører, at 37 ha landbrugsjord i omdrift udtages af landbrugsdriften og permanent udlægges til natur.

Fredningsforslaget lægger således op til at nuværende lovlige og faktiske anvendelse som omdrifts jord uden egentligt naturindhold ophører, og via et naturgenopretningsprojekt forsøges tilført et naturindhold svarende til den omgivende natur.

Arealet som foreslås at indgå, har siden først i 1970'erne været udlagt som sommerhusområde, dog uden mulighed for bebyggelse. Holstebro Kommunes Økonomiudvalg, har den 26. juni 2024, efter et længere forløb med bl.a. involvering af offentligheden i en idéfase med sigte på områdets fremtidige anvendelse, truffet beslutning om at igangsætte udarbejdelsen af et kommuneplantillæg med henblik på en ændring af Græm Kær-området til sommerhusbebyggelse. Efter en aktuelt foreliggende tidsplan er forventningen en endelig stillingtagen om planvedtagelse i 2. kvartal 2025.

Byrådet er den 27. august 2024 præsenteret for Danmarks Naturfredningsforenings ønske om at rejse en fredningssag for Græm Kær og her besluttede et flertal i byrådet, at Holstebro Kommune ikke ønsker at bakke et fredningsforslag op. Det forslag som er modtaget den 2. oktober og opdateret ved materiale den 4. oktober 2024, indeholder ikke væsentligt nyt ift det grundlag som beslutningen i august blev truffet på.

Yderligere har Teknisk Udvalg den 30. september 2024, i forlængelse af beslutninger i Økonomiudvalget og Byrådet, truffet beslutning om at igangsætte udarbejdelse af en ny lokalplan for Græm Kær, hvis bestemmelser skal supplere eller afløse de til den tid gældende lokalplanbestemmelser for området.

I øvrigt bemærkes til afgrænsningerne vist på fredningsforslagets side 16-17, at der ikke er tale om udpegninger i forbindelse med Byrådets vedtagelse af kommuneplanen, men om registreringer og grænsedragninger af anden herkomst, herunder bl.a. efter naturbeskyttelsesloven og planlovens kapitel 2 a (kystnærhedszonen).

Holstebro Kommune kan ikke anbefale fredningen

Holstebro Kommune bemærker, at det af naturbeskyttelseslovens §38a fremgår, at fredninger som indebærer gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt som det foreliggende kun kan gennemføres, såfremt de involverede myndigheder kan anbefale fredningen.

Holstebro Kommune er planmyndighed for det af staten udpegede og ved kommuneplan og lokalplanlægning fastlagte sommerhusområde, myndighed på naturbeskyttelseslovens område og vandløbsmyndighed for de pågældende arealer som foreslås fredet.

Holstebro Kommune skal hermed som ansvarlig myndighed meddele, at man ikke kan anbefale fredningen.

...

Fredningsnævnet har anmodet Danmarks Naturfredningsforening om at udtale sig om tidshorisonten for og det forventede forløb af den naturindvandring, der er målet med fredningsforslaget, herunder betydningen af de bebyggede arealer/nabosommerhusene, og relevansen af de anlægsarbejder, som Holstebro Kommune har anført som relevante ved fredningsforslagets gennemførelse, herunder omkostningerne herved.

Fredningsnævnet har endvidere anmodet Danmarks Naturfredningsforening om at pege på plejeforanstaltninger eller andre tiltag, der kan fremme den ønskede naturindvandring.

Danmarks Naturfredningsforening har den 4. juni 2025 sendt følgende udtalelse til fredningsnævnet:

”...

DN vurderer, at der vil ske en forholdsvis hurtig indvandring af kær-arter på grund af beliggenheden mellem naturområder af høj kvalitet. Mod vest er natura2000 klithedearealer, mod nord er naturnationalpark Husby Klitplantage og i syd store sommerhusgrunde med generelt højt naturindhold. Græm Kær er allerede i dag vandlidende en del af året, hvilket vil sætte yderligere

skub i gendannelse af området med naturlig flora og fauna, hvis opdyrkning ophører. Den vandlidende jord vil også hurtigt få et så lavt pH, at et evt. overskud af især fosfor ikke vil være plantetilgængeligt på grund af binding af fosfor ved lavt pH, så nøjsomme og naturmæssigt værdifulde plantearter ret hurtigt vil kunne etablere sig på arealerne.

DN er bekendt med, at der er spredt gylle i området i store mængder i årevis. Dog lå den vestligste mark (ca. 10 ha) brak i ca. 3 år (2022-24). I den periode blev det tydeligt, at frøbanken i jorden lynhurtigt slog igennem. Der kom masser af blomster, f.eks. nyserøllike, alm. røllike, agerstedmoderblomst, gul- og hvid okseøj, musevikke, smalbladet vikke, kællingetand, gåsepotentil, ranunkel, pileurt, smalbladet vejbred, agersvinemælk, lysesiv, hjelme, engviol og dunhammer. Planter som klokke-ensian, tranebær, benbræk, blåhat, blåmunke og djævelsbid forekommer i områder tilgrænsende arealet, men braklægningsperioden var for kortvarig til, at de kunne nå at indvandre.

Samtidig er området sandet, hvilket betyder at eventuelt kvælstof udvaskes hurtigt. Samlet set betyder det, at der kan forventes en forholdsvis hurtig naturlig genopretning af Græm Kær, med et naturligt dyre- og planteliv. Det understreges af nedenstående kort over Forskernes forslag til strengt beskyttede naturområder, 1. prioritet. Græm Kær ligger inden for denne kategori, og vurderes derfor til at have et stort potentiale, hvis det vel og mærke ikke udstykkes til sommerhuse.

DN lægger ikke med fredningsforslaget for Græm Kær op til egentlige anlæg som afgravning, tilkastning af grøfter, genslyngning af vandløb eller andet, som hører under naturgenopretning. Det er DN naturligvis opmærksom på, at foreningen ikke har mulighed for efter naturbeskyttelseslovens § 38 a.

DN foreslår derimod en passiv naturgenskabelse, som nok vil tage længere tid, end hvis kommunen som plejemyndighed eksempelvis bruger et par sæsoner på at udpine jorden med tilsåning, slet og fjernelse af materiale. Det vil kunne fremskynde processen, men også kræve et aktivt medspil fra kommunens side.

DN har i fredningsforslagets § 5 stk. 7 foreslået, at der ikke må etableres nye grøfter eller dræn. Vedligeholdelse af eksisterende grøfter og dræn kan finde sted *på nuværende niveau*, medmindre naturtilstanden fremover og tilstedeværelsen af beskyttede arter forhindrer det efter anden lovgivning.

Hvis man fremover undlader at vedligeholde grøfter og dræn, så vil områdets naturlige hydrologi komme hurtigere tilbage. Det er en mulighed, at fredningsforslaget strammes op på dette punkt, af hensyn til naturen.

Gennemføres fredningen, så vil Holstebro Kommune blive plejemyndighed. Det betyder at kommunen får ret til at gennemføre pleje, men ikke pligt. Konkret betyder det, at kommunen ikke nødvendigvis får pålagt udgifter til naturpleje. Hvis kommunen med tiden ønsker at understøtte naturudviklingen i Græm Kær, så vil det have en positiv betydning at fjerne evt. pløjelag (hvis der er en næringspulje), retablere den naturlige hydrologi ved at fjerne dræn og grøfter, og så sætte ind med naturlig græsning.

Sidste sommer besluttede Regeringen sammen med Folketinget Grøn Trepert. Det har givet kommunen ansvar for at realisere målene, som blandt andet omfatter fjernelse af kvælstof og styrkelse af naturen. På den baggrund opfordres Fredningsnævnet til at realitetsbehandle fredningsforslaget.

...”

Holstebro Kommune har i brev af 24. juni 2025 i anledning af Danmarks Naturfredningsforenings udtalelse anført:

”...

Fredningsnævnet har i mail til Holstebro Kommune den 10. juni 2025 anmodet om bemærkninger til udtalelsen fra Danmarks Naturfredningsforening før Fredningsnævnet realitetsbehandler fredningsforslaget.

Holstebro Kommune fastholder tidligere svar på ønsket om at rejse en fredningssag om at man ikke kan anbefale fredningen af Græm Kær, jf. naturbeskyttelseslovens § 38 a, idet fredningsforslaget i sin substans må anses som et naturgenopretningsprojekt, og en gennemførelse heraf kræver, at de relevante myndigheder – herunder kommunen – kan anbefale fredningen.

1. Plan- og myndighedsmæssig vurdering

Kommunen er både planmyndighed og myndighed på naturbeskyttelses- og vandløbsområdet. Det areal, der ønskes fredet, er udlagt som sommerhusområde og er omfattet af gældende og igangværende planlægning i form af lokalplan og igangværende kommuneplantillæg. Området har i årtier været anvendt til landbrugsdrift, og den aktuelle planlægning tager højde for både klimatilpasning og nabohensyn.

Som planmyndighed gør vi opmærksom på, at en fredning i praksis vil forhindre realiseringen af byrådets politiske prioriteringer for området – herunder ønsket om at imødekomme den store efterspørgsel på sommerhuse i kystnære områder.

2. Vurdering af naturindhold og potentiale

Det fremgår af DN's eget forslag, at området aktuelt har et lavt naturindhold og i dag hovedsageligt anvendes til omdrift. Der er ikke registreret § 3-beskyttede naturtyper inden for området, og der er ikke kortlagt bilag IV-arter i selve fredningsområdet. Der henvises derimod til nærtliggende naturområder, men ikke til konkret dokumenterede forekomster inden for det foreslåede fredningsareal.

DN's bemærkninger om "hurtig naturlig genopretning" er efter Holstebro Kommunes vurdering teoretisk og mangler dokumentation for, at kunne ske uden aktiv indgriben.

En reelt værdifuld naturtilstand i det pågældende område kræver som udgangspunkt anlægstekniske tiltag såsom:

- Fjernelse af næringsrigt dyrkningslag
- Genskabelse af naturlig hydrologi (fjernelse/omlægning af dræn)
- Tilførsel af levestedselementer og evt. ekstensiv pleje

Disse elementer er netop kendetegnende for naturgenopretning og forudsætter både anlægsmæssige investeringer og driftsforpligtelser – som ikke fremgår af det indsendte fredningsbudget.

3. Økonomiske og retlige forhold

Det fremlagte budget for fredningen omfatter alene erstatning for ophør af landbrugsdrift, men ikke de nødvendige anlægs- og driftsomkostninger, som en succesfuld naturudvikling kræver. Det gør det urealistisk at opnå den ønskede naturtilstand uden betydelige offentlige udgifter, som ikke er belyst.

Desuden er lodsejerne berettiget til at have en forventning om udnyttelse af deres arealer til sommerhusformål, da området længe har været udlagt hertil i kommuneplanen og lokalplaner. En fredning, som reelt udelukker denne anvendelse, rejser principielle spørgsmål om ekspropriationslignende indgreb i planlagte arealer.

Afsluttende bemærkninger

Holstebro Kommune finder det fagligt og forvaltningsretligt uholdbart at gennemføre en fredning af et areal:

- uden eksisterende værdifuld naturtilstand,
- uden et realiserbart naturpotentiale via faglig uunderbygget forventning om passiv naturudvikling,
- i modstrid med gældende planlægning og byrådets beslutninger,
- uden dokumenteret behov for beskyttelse, som ikke kan håndteres med eksisterende lovgivning (fx plan- og naturbeskyttelsesloven),
- og uden afklaring af nødvendige anlægsmæssige og driftsøkonomiske konsekvenser.

Holstebro Kommune skal derfor gentage og fastholde, at man ikke kan anbefale fredningen.
...”

Fredningsnævnet har anmodet om teknisk bistand fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø til vurdering af naturpotentialet for området.

Af brev af 10. september 2025 fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fremgår blandt andet:

”...

Om naturpotentiale

Det område, der foreslås fredet, er for en stor dels vedkommende lavbundareal, ligger tæt på Natura 2000 område nr. 74, Husby Klit og Naturstyrelsens arealer i Husby Klitplantage, hvor der skal etableres naturnationalpark.

Af Natura 2000 planen for 2022-2027 fremgår om den overordnede målsætning for Natura 2000 området:

”I Natura 2000-området er der specielt fokus på klitnaturtyperne, som har stærkt ugunstig bevaringsstatus på biografisk niveau, optræder med biogeografisk store eller sjældne forekomster i området og/eller har særlige forekomster i Danmark, det gælder hvid klit (2120), grå-/grønklit (2130), klithede (2140), havtornklit (2160), klitlavning (2190) og enebærklit (2250).

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.”

Jordbundsforholdene i det område, der foreslås fredet, er hovedsageligt sandet, hvilket vil understøtte en udvikling af klitnaturtyper og på lidt længere sigt mose og/eller klitlavning. Samtidig vurderer SGAV, at der er potentiale for indvandring af planter og dyr fra Natura 2000 området til det fredede område, hvilket kan understøtte dannelsen af store sammenhængende naturområder.

Desuden indgår det område, der foreslås fredet, som del af et af de områder, der er klassificeret blandt de 149 vigtigste naturområder for biodiversiteten i KU’s rapport ”Mere, bedre og større natur i Danmark³”. Det er områder, hvor forskerne vurderer, at ”de til sammen udgør et optimalt og arealmæssigt omkostningseffektivt netværk af områder i Danmark, hvor flest mulige arter er dækket af indsatsen samtidig.”

Af ovenstående grunde vurderer SGAV, at området har et potentiale for udvikling af naturværdier.
...”

Fredningsnævnets begrundelse og afgørelse

Efter naturbeskyttelseslovens § 38a kan en fredning, der indebærer gennemførelse af et naturgenopretningsprojekt, kun gennemføres, såfremt de myndigheder, der er ansvarlige for gennemførelsen af projektet og afholder omkostningerne forbundet hermed, kan anbefale fredningen.

Af forarbejderne til lovforslag nr. 146 af 28. januar 2004 om ændring af naturbeskyttelsesloven fremgår om § 38 a:

”...

Det foreslås derfor i nr. 23, at en fredning, der indebærer gennemførelsen af et naturgenopretningsprojekt, kun kan gennemføres, hvis de, der er ansvarlige for gennemførelsen af naturgenopretningsprojektet og for omkostningerne hertil, kan anbefale, at fredningen gennemføres. Forslaget omfatter kun fredningssager, der indebærer gennemførelse af større, egentlige naturgenopretningsprojekter med betydelige, selvstændige omkostninger for amt og/eller stat. Som eksempel kan nævnes genskabelse af en sø. Mindre projekter, der snarere har karakter af 1. gangs pleje i form af rydning m.v., betragtes således ikke som naturgenopretningsprojekter, hvorfor fredninger med et sådant indhold fortsat ikke skal godkendes efter bestemmelsen.

...”

Holstebro Kommune er i denne sag ansvarlig myndighed. Fredningsnævnet skal under denne sag vurdere, om der er tale om et naturgenopretningsprojekt omfattet af lovens § 38 a, og om fredningsforslaget skal afvises uden nærmere realitetsbehandling, fordi Holstebro Kommune ikke anbefaler forslaget.

Sagsrejserne, Danmarks Naturfredningsforening, har i forslaget anført, at fredningens formål kan opnås ved passiv naturgenskabelse, således at bl.a. områdets naturlige hydrologi vil komme tilbage, hvis man fremover undlader at vedligeholde grøfter og dræn.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har på baggrund af jordbundsforholdene vurderet, at der er potentiale for indvandring af planter og dyr fra de nærliggende områder, herunder Natura 2000 området, til området omfattet af fredningsforslaget, hvilket kan understøtte dannelsen af store sammenhængende naturområder.

Fredningsnævnet finder det efter disse udtalelser godtgjort, at fredningens formål kan opnås ved passiv indvandring uden iværksættelse af større anlægsarbejder eller omkostningstunge plejeforanstaltninger. En vedtagelse af fredningsforslaget vil således ikke medføre, at der pålægges kommunen betydelige omkostninger.

På denne baggrund vurderer fredningsnævnet, at fredningsforslaget efter sit indhold ikke kan anses for at være et naturgenopretningsprojekt efter lovens § 38a, og at fredningsforslaget ikke kræver Holstebro Kommunes anbefaling efter denne bestemmelse.

Fredningsnævnet bemærker, at nævnet ikke på det foreliggende grundlag kan vurdere størrelsesordenen af erstatninger som følge af en eventuel vedtagelse af fredningsforslaget, og nævnet har på den baggrund ikke taget stilling til, hvilken betydning det forventede erstatningsniveau må tillægges ved en eventuel fredning.

Fredningsnævnet beslutter på den baggrund at tage forslaget om fredning af Græm Kær under realitetsbehandling.

Denne procesledende beslutning kan ikke påklages.

Elisabeth Moltke

Per Kiel Lauritsen

Arne Kubert